

STRUCTUUR EN ORGANISATIE VAN HET ONDERWIJSSYSTEEM

1. ONDERWIJSNIVEAUS EN -VORMEN

Traditioneel zijn er drie onderwijsniveaus: het basisonderwijs, het secundair onderwijs en het hoger onderwijs. Naast deze onderwijsniveaus is er nog het levenslang leren, dat zich hoofdzakelijk tot volwassenen richt. Sinds september 2009 bestaat er binnen het Vlaams onderwijsbestel ook hoger beroepsonderwijs.

1.1 Het basisonderwijs

1.1.1 *Structuur en organisatie*

Het basisonderwijs omvat het kleuteronderwijs en het lager onderwijs.

In een basisschool wordt er zowel kleuter- als lager onderwijs gegeven maar in een autonome kleuterschool is dat alleen kleuteronderwijs. In een autonome lagere school wordt enkel lager onderwijs ingericht.

Het kleuter- en lager onderwijs staan structureel los van elkaar. Om toch een vloeiende overgang te realiseren, moeten nieuwe scholen voor gewoon onderwijs vanaf 1 september 2003 zowel kleuter- als lager onderwijs inrichten.

Sinds 1 september 2003 werd ook een nieuwe structuur geïntroduceerd: de **scholengemeenschap**. Deze structuur bestond al langer voor het secundair onderwijs. Een scholengemeenschap is een verzameling van verschillende scholen van eenzelfde onderwijsniveau (basis- of secundair onderwijs) die samenwerken op diverse vlakken (logistiek, studieaanbod, ...). Dat kunnen scholen zijn met eenzelfde of met een verschillend schoolbestuur en ze behoren tot eenzelfde of een verschillend onderwijsnet.

Er is gewoon en buitengewoon basisonderwijs.

Het kleuteronderwijs is toegankelijk voor kinderen van 2,5 tot 6 jaar. In het **gewoon kleuteronderwijs** kunnen kinderen tussen 2,5 en 3 jaar op zeven momenten starten: op de eerste schooldag na elke vakantieperiode en op de eerste schooldag van februari. Vanaf 3 jaar kan een kleuter op elk moment van het schooljaar instappen.

Voor het **buitengewoon kleuteronderwijs** gelden geen instapdagen. Als kinderen op 6 jaar nog niet rijp zijn om naar het eerste leerjaar te gaan, kunnen ze een jaar langer in de kleuterklas blijven. Dit is zo voor het gewoon kleuteronderwijs. In het buitengewoon kleuteronderwijs kan de overstap naar het lager onderwijs twee jaar uitgesteld worden.

Sinds 1 september 2010 kunnen vijf- en zesjarige leerlingen pas starten in het gewoon lager onderwijs van een Nederlandstalige lagere of basisschool als ze het schooljaar voordien voldoende Nederlandstalig kleuteronderwijs gevolgd hebben. Is dit niet het geval dan kunnen ze via een succesvolle taalproef toch nog toegelaten worden.

Het **gewoon lager onderwijs** is bedoeld voor kinderen van 6 tot 12 jaar en omvat meestal zes aaneensluitende leerjaren. Een kind start meestal met het lager onderwijs wanneer het 6 jaar en dus leerplichtig is. Dit is ook de leeftijd waarop de weinige kinderen die geen kleuteronderwijs volgden, (gewoonlijk) instappen in de lagere school. Een kind brengt minimaal vier en maximaal acht jaar in het gewoon lager onderwijs door.

Het **buitengewoon basisonderwijs** is bedoeld voor kinderen die tijdelijk of permanent specifieke hulp nodig hebben. Dit kan omwille van een lichamelijke of mentale handicap, omwille van ernstige gedrags- of emotionele problemen of omwille van ernstige leerstoornissen.

Er zijn acht types in het buitengewoon basisonderwijs, aangepast aan de opvoedings- en onderwijsbehoeften van een bepaalde groep kinderen:

- type 1: kinderen met een lichte mentale handicap
- type 2: kinderen met een matige of ernstige mentale handicap
- type 3: kinderen met ernstige emotionele problemen en/of gedragsproblemen
- type 4: kinderen met een fysieke handicap
- type 5: kinderen die in een ziekenhuis opgenomen zijn of op medische gronden in een preventorium verblijven
- type 6: kinderen met een visuele handicap
- type 7: kinderen met een auditieve handicap
- type 8: kinderen met ernstige leerstoornissen

Een school voor buitengewoon basisonderwijs kan één of meer types organiseren. Type 1 en type 8 worden niet ingericht in het buitengewoon kleuteronderwijs.

Het buitengewoon lager onderwijs duurt zeven jaar. De normale overgang naar het secundair onderwijs is in het buitengewoon lager onderwijs dus voorzien op 13 jaar, maar een kind kan maximaal negen jaar in het buitengewoon lager onderwijs doorbrengen. Kinderen die 15 jaar worden vóór 1 januari van het lopende schooljaar kunnen geen lager onderwijs meer volgen.

Het **geïntegreerd basisonderwijs** (GON) is een samenwerking tussen gewoon en buitengewoon onderwijs. Kinderen met een handicap volgen de lessen of activiteiten in een school voor gewoon onderwijs en krijgen hierbij hulp vanuit het buitengewoon onderwijs. Dit kan tijdelijk of permanent zijn voor een gedeelte van de lessen of voor alle lessen. GON is net zoals de initiatieven van zorgverbreding en speciale onderwijsleermiddelen bedoeld om zoveel mogelijk leerlingen de kans te geven gewoon onderwijs te volgen.

1.1.2 Inhoud

Het **kleuteronderwijs** is niet verplicht, maar wordt in Vlaanderen door bijna alle kinderen gevolgd. In het kleuteronderwijs werkt men aan de veelzijdige vorming van de kinderen en stimuleert men hun ontwikkeling zowel op cognitief als motorisch en affectief vlak.

Het aanbod in een school voor gewoon kleuteronderwijs omvat ten minste en waar mogelijk in samenhang, de volgende leergebieden:

- lichamelijke opvoeding
- muzische vorming
- Nederlands
- wereldoriëntatie
- wiskundige initiatie

Voor elk leergebied zijn er sinds 1 september 1998 ontwikkelingsdoelen voor het gewoon kleuteronderwijs van kracht. De ontwikkelingsdoelen beschrijven wat kleuters in de school leren.

Het gewoon **lager onderwijs** bouwt verder op het aanbod van het kleuteronderwijs en werkt rond dezelfde leergebieden, opnieuw in samenhang waar mogelijk. 'Wiskundige oriëntatie' is er wel vervangen door 'wiskunde' en vanaf het vijfde leerjaar is ook 'Frans' als tweede taal verplicht. In het gewoon lager onderwijs is er aandacht voor leergebiedoverschrijdende thema's zoals 'leren leren', 'sociale vaardigheden' en 'ICT'. Sinds 1 september 1998 zijn de eindtermen voor het gewoon lager onderwijs van kracht. Dat zijn minimumdoelen die de overheid noodzakelijk en bereikbaar acht voor de kinderen van de lagere school.

Voor het **buitengewoon basisonderwijs** gelden ontwikkelingsdoelen. Momenteel zijn er reeds ontwikkelingsdoelen uitgewerkt voor type 1, 2, 7 en 8.

Aan het einde van het basisonderwijs krijgen de leerlingen die de doelen van het leerplan bereikt hebben een getuigschrift basisonderwijs. Ook in het buitengewoon basisonderwijs kunnen kinderen in bepaalde gevallen een getuigschrift behalen dat dezelfde waarde heeft als dat van het gewoon basisonderwijs.

1.2 Het secundair onderwijs

Het secundair onderwijs is bedoeld voor jongeren van 12 tot 18 jaar. Het voltijds secundair onderwijs is sinds 1989 volgens de eenheidsstructuur georganiseerd. De eenheidsstructuur omvat graden, onderwijsvormen, studiegebieden en studierichtingen. De eerste en tweede graad omvat 2 leerjaren, de derde graad kan 3 leerjaren omvatten. Leerlingen maken pas in de tweede graad een studiekeuze zodat ze eerst met zoveel mogelijk vakken kennismaken.

Het grootste deel van de lessen in de **eerste graad** is basisvorming. De basisvorming verschilt per leerjaar. In het eerste leerjaar A bestaat de basisvorming uit:

- Nederlands
- Frans en eventueel Engels
- wiskunde
- geschiedenis
- aardrijkskunde
- artistieke opvoeding OF plastische opvoeding en/of muzikale opvoeding
- natuurwetenschappen
- techniek
- lichamelijke opvoeding
- godsdienst of zedenleer of cultuurbeschouwing of eigen cultuur en religie

Vanaf de **tweede graad** onderscheiden we vier verschillende onderwijsvormen:

- Het **algemeen secundair onderwijs** (ASO) legt de nadruk op een ruime algemene vorming. Er wordt niet voorbereid op een specifiek beroep. Het ASO legt vooral een stevige basis voor het volgen van hoger onderwijs en de meesten kiezen er dan ook voor om verder te studeren na het ASO.
- In het **technisch secundair onderwijs** (TSO) gaat de aandacht vooral naar algemene en technisch-theoretische vakken. Na het TSO kan de jongere een beroep uitoefenen of overstappen naar het hoger onderwijs. Bij deze opleiding horen ook praktijklessen.
- Het **kunstsecundair onderwijs** (KSO) koppelt een algemene, ruime vorming aan een actieve kunstbeoefening. Na het KSO kan de jongere een beroep uitoefenen of overstappen naar het hoger onderwijs.
- Het **beroepssecundair onderwijs** (BSO) is een praktijkgerichte onderwijsvorm waarin de jongere naast algemene vorming vooral een specifiek beroep aanleert.

De leerling kiest binnen één van deze onderwijsvormen voor een bepaalde studierichting. Een aantal studierichtingen start pas in de derde graad.

In de tweede en de **derde graad** is er een gemeenschappelijk (basisvorming) en een optioneel deel. In het optionele gedeelte wordt de basisvorming aangevuld met een brede waaier van studiemogelijkheden. In de derde graad kan de specifieke vorming nog verfijnd worden met het oog op de uiteindelijke beroepskeuze of de eventuele studieplannen in het hoger onderwijs. In de derde leerjaren van de derde graad algemeen, technisch en kunstsecundair onderwijs, wordt, in tegenstelling tot in het derde leerjaar van de derde graad beroepssecundair onderwijs, geen basisvorming opgelegd, vermits de leerling hier in principe al houder is van het diploma secundair onderwijs.

Een leerling behaalt het **diploma secundair onderwijs** na het met vrucht beëindigen van zes jaar ASO, TSO of KSO of zeven jaar BSO. Met een diploma secundair onderwijs op zak heeft de jongere onbeperkte toegang tot het hoger onderwijs. De school, noch de onderwijsvorm of de studierichting spelen hier een rol. Uitzonderingen zijn de studierichtingen arts en tandarts waarvoor de jongere een toelatingsexamen moet afleggen en het hoger kunstsonderwijs waar hij/zij artistieke toelatingsproeven moet afleggen.

De opleidingen in het derde leerjaar van de derde graad TSO en KSO worden sinds 2009-2010 ondergebracht in het **secundair-na-secundair**, afgekort Se-n-Se. In deze arbeidsmarktgerichte opleidingen kunnen leerlingen zich specialiseren gedurende 1 tot 3 semesters. Momenteel hebben alle opleidingen een duur van 2 semesters. De Se-n-Se opleidingen worden georganiseerd door scholen secundair onderwijs. Wie een opleiding afwerkt, behaalt een certificaat.

In het schooljaar 2000-2001 werd gestart met een experiment modulair onderwijs. In het **modulair onderwijs** bestaan geen graden of leerjaren, maar wel studiegebieden. Voor elk studiegebied is een opleidingsstructuur uitgetekend bestaande uit afzonderlijke leerstofpakketten, modules genoemd. Ook wordt er gewerkt op grond van vakkenintegratie. Modules en opleidingen leiden tot aparte (deel)certificaten. Onder bepaalde voorwaarden worden ook in het modulair onderwijs dezelfde studiebewijzen als in het lineair systeem uitgereikt.

Sommige jongeren zijn belemmerd in hun fysieke, psychologische, sociale of intellectuele ontwikkeling door een handicap of door leer- of opvoedingsmoeilijkheden. Ze hebben tijdelijk of permanent speciale hulp en aangepast onderwijs nodig. Daarvoor kunnen ze terecht in het **buitengewoon onderwijs**. Het buitengewoon onderwijs voorziet een pedagogisch en didactisch aanbod op maat van de leerling. De leerjaren in het buitengewoon secundair onderwijs (BuSO) komen zelden overeen met de leerjaren in het gewoon secundair onderwijs. Een leerling gaat pas over naar een volgende 'leerfase' als hij daar klaar voor is. De onderwijstypes van het buitengewoon basisonderwijs gelden ook voor het secundair onderwijs. Uitzondering is type 8 dat niet op secundair niveau georganiseerd wordt. In het buitengewoon secundair onderwijs worden opleidingsvormen georganiseerd volgens het type en volgens de mogelijkheden van de leerling:

- **Opleidingsvorm 1** geeft een sociale vorming met het oog op de integratie in een beschermd leefmilieu.
- **Opleidingsvorm 2** geeft een algemene en sociale vorming en een arbeidstraining met het oog op integratie in een beschermd leef- en werkmilieu.
- **Opleidingsvorm 3** geeft een algemene sociale en beroepsvorming met het oog op integratie in een gewoon leef- en werkmilieu.
- **Opleidingsvorm 4** geeft een voorbereiding op een studie in het hoger onderwijs en op integratie in het actieve leven.

Binnen iedere opleidingsvorm is de organisatie en het aanbod aangepast aan de specifieke onderwijs- en opvoedingsbehoeften van elke leerling afzonderlijk.

Het **geïntegreerd secundair onderwijs (GON)** is, net zoals in het basisonderwijs, een samenwerking tussen het gewoon en het buitengewoon onderwijs. Kinderen met een handicap kunnen zo de lessen of activiteiten volgen in een school voor gewoon onderwijs. Ze krijgen daarbij hulp van deskundigen uit het buitengewoon onderwijs. Dit kan tijdelijk of permanent zijn voor een gedeelte van de lessen of voor alle lessen.

Vanaf 15 of 16 jaar kan de leerling overstappen naar het **stelsel van leren en werken**. Alle jongeren in het deeltijds onderwijs moeten minimum 28 uren per week leren en werken. Deeltijds leren en werken wordt op twee manieren ingericht:

- in een centrum voor deeltijds onderwijs (CDO)
- in een Syntra (de leertijd)

In een **CDO** volgen de leerlingen 15 uren les per week. Ze vullen dit aan met een werkervaring die aansluit bij de opleiding. Leerlingen die niet klaar zijn om te werken in het reguliere economische circuit, kunnen de overige 13 uur invullen met een voortraject of brugproject bij een erkende promotor of een persoonlijk ontwikkelingstraject in een Centrum voor Deeltijdse Vorming (CDV). In de leertijd kunnen leerlingen een leerovereenkomst afsluiten die voorziet in vier dagen praktijkopleiding bij een kleine of middelgrote onderneming (KMO) of zelfstandige en in één dag theoretische vorming per week in een Syntra vormingscentrum.

Via deze onderwijsvormen kunnen jongeren een getuigschrift van de tweede graad, de derde graad of een diploma van het secundair onderwijs behalen. Deze getuigschriften zijn gelijkwaardig met de studiebekrachtiging die wordt uitgereikt aan het einde van het voltijds beroepssecundair onderwijs.

1.3 Hoger onderwijs

1.3.1 Hoger beroepsonderwijs

Op 1 september 2009 werd het **hoger beroepsonderwijs** (HBO5) ingevoerd in het Vlaams onderwijsbestel. HBO5 behoort tot het niveau hoger onderwijs. De opleidingen zijn beroepsgericht en situeren zich tussen het secundair onderwijs en de professionele bacheloropleidingen. De opleidingen HBO5 werden tot en met schooljaar 2013-2014 ingericht door centra voor volwassenenonderwijs en scholen voor voltijds secundair onderwijs (HBO5 verpleegkunde). Vanaf 1 september 2014 worden ze ingericht door een samenwerkingsverband bestaande uit een hogeschool, één of meerdere centra voor volwassenenonderwijs en/of één of meerdere scholen voor voltijds secundair onderwijs (voor de HBO5-opleiding verpleegkunde).

Hoger beroepsonderwijs van het volwassenenonderwijs

Om als cursist toegelaten te worden tot een opleiding van het hoger beroepsonderwijs in een centrum voor volwassenenonderwijs, moet de cursist voldaan hebben aan de deeltijdse leerplicht. Daarenboven moet de cursist beschikken over één van de vereiste studiebewijzen.

Het centrumbestuur kan in zijn centrumreglement afwijkende toelatingsvoorwaarden opnemen. Deze afwijkende toelatingsvoorwaarden kunnen enkel rekening houden met humanitaire redenen, medische, psychische of sociale redenen of het algemene niveau van de cursist, getoetst met een door het centrumbestuur georganiseerde toelatingsproef.

Het hoger beroepsonderwijs wordt hoofdzakelijk modulair georganiseerd. De leerstof wordt onderverdeeld in een aantal modules. Het centrum is vrij om een module over een gedeelte van het jaar of over een heel jaar te spreiden. De modules kunnen dus op verschillende ogenblikken van het jaar starten en de cursist kan zelf het studiepakket samenstellen en de duur van de studie bepalen.

De modules kunnen georganiseerd worden in contactonderwijs of in gecombineerd onderwijs. Bij contactonderwijs worden alle lessen in het centrum gegeven. Bij gecombineerd onderwijs wordt een deel van de module in de klas gegeven en een deel van de module kan zelfstandig verwerkt worden, thuis of in een open leercentrum. In het hoger beroepsonderwijs worden ook nog lineaire opleidingen georganiseerd met één of meerdere leerjaren.

De opleidingen van het hoger beroepsonderwijs worden ingedeeld in volgende studiegebieden:

- industriële wetenschappen en technologie
- handelswetenschappen en bedrijfskunde
- gezondheidszorg
- sociaal-agogisch werk
- biotechniek

De opleidingen van het hoger beroepsonderwijs leiden tot de graad van gegradueerde.

HBO5 verpleegkunde

In de HBO5-opleiding verpleegkunde gelden als toelatingsvoorwaarden voor cursisten het voldaan hebben aan de leerplicht en het bezit van één van de vereiste studiebewijzen.

In het schoolreglement van de betrokken school kunnen afwijkende toelatingsvoorwaarden tot de HBO5-opleiding verpleegkunde worden opgenomen. De afwijkende toelatingsvoorwaarden kunnen enkel rekening houden met humanitaire redenen, medische, psychische of sociale redenen of het algemene niveau van de cursist, getoetst met een toelatingsproef.

De driejarige opleiding HBO5 verpleegkunde (= 6 semesters) wordt modulair ingericht en leidt tot het diploma van gegradueerde in de verpleegkunde.

De gegevens van HBO5 verpleegkunde vindt u in Deel I, Hoofdstuk 4 van dit jaarboek. Die van het hoger beroeps-onderwijs van het volwassenenonderwijs kan u vinden in Hoofdstuk 6.3 Hoger beroepsonderwijs van het volwassenen-onderwijs.

1.3.2 Hogescholen / Universiteiten

Het Vlaamse hoger onderwijs omvat opleidingen die leiden tot de graad van bachelor en master. Het omvat ook opleidingen die afgesloten kunnen worden met een postgraduaat getuigschrift en na- en bijscholingen in het kader van de permanente vorming. Daarenboven wordt in het hoger onderwijs ook de graad van doctor verleend.

In het academiejaar 2013-2014 is het hoger onderwijs in Vlaanderen grondig hervormd. De hogescholen hebben hun academische bachelor- en masteropleidingen, met uitzondering van de kunstopleidingen en de academische opleidingen van de Hogere Zeevaartschool, overgedragen aan de universiteiten. Na de integratie bieden de

hogescholen nog verder hun professionele opleidingen aan en binnen het kader van een "School of Arts" ook nog academische kunstopleidingen (in de studiegebieden Audiovisuele en beeldende kunst, en Muziek en podiumkunsten). Een School of Arts is een afzonderlijke structuur binnen een hogeschool of over verschillende hogescholen heen met een grote mate van autonomie. De universiteiten zijn vertegenwoordigd in het bestuur van de Schools of Arts. De Hogere Zeevaartschool blijft binnen het studiegebied Nautische wetenschappen ook nog zowel professionele als academische opleidingen aanbieden.

Deze integratie van de academische hogeschoolopleidingen in de universiteiten is het gevolg van een beslissing van het Vlaams Parlement en zorgt ervoor dat de student de best mogelijke garantie krijgt om daadwerkelijk in contact te komen met wetenschappelijk onderzoek. Bovendien wordt de internationale (h)erkenning van deze academische bachelor- en mastergraden beter gegarandeerd.

Na de integratie vallen alle academische opleidingen volledig onder de verantwoordelijkheid van de universiteiten.

Bacheloropleidingen zijn in Vlaanderen ofwel professioneel gericht ofwel academisch gericht.

Professioneel gerichte bacheloropleidingen zijn in de eerste plaats gericht op de beroepspraktijk en hebben tot doel de studenten te brengen tot een niveau van algemene en specifieke kennis en van competenties nodig voor de zelfstandige uitoefening van een beroep of groep van beroepen. Zo bieden ze een directe uitstroombmogelijkheid naar de arbeidsmarkt. Deze opleidingen alsook de bachelor-na-bacheloropleidingen worden enkel binnen de hogescholen ingericht.

Academisch gerichte bacheloropleidingen leggen de nadruk op een brede academische vorming of vorming in de kunsten. Ze zijn gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek en hebben als doelstelling doorstroming naar een masteropleiding of uitstroming naar de arbeidsmarkt.

Masteropleidingen leggen de nadruk op gevorderde wetenschappelijke of artistieke kennis en competenties die nodig zijn voor de zelfstandige beoefening van wetenschap of kunst, of voor de uitoefening van een beroep. Ze worden afgesloten met een masterproef.

Bacheloropleidingen sluiten aan bij het secundair onderwijs of volgen op een andere bacheloropleiding (bachelor-na-bachelor). Masteropleidingen sluiten aan bij een (academische) bacheloropleiding of volgen op een andere masteropleiding (master-na-master). Masteropleidingen kunnen ook toegankelijk zijn voor professioneel gerichte bachelors na het succesvol afronden van een schakelprogramma.

Bacheloropleidingen hebben een studieomvang van minstens 180 studiepunten. Bachelor-na-bachelor-opleidingen hebben een omvang van minstens 60 studiepunten. Masteropleidingen hebben een studieomvang van minstens 60 studiepunten.

Voor de inschrijving voor een bacheloropleiding geldt als algemene toelatingsvoorwaarde het bezit van

- een diploma van secundair onderwijs
- een diploma van het hoger onderwijs van het korte type met volledig leerplan
- een diploma van het hoger onderwijs voor sociale promotie met uitzondering van het Getuigschrift Pedagogische Bekwaamheid
- een diploma of certificaat uitgereikt in het kader van het hoger beroepsonderwijs
- een diploma of getuigschrift dat bij of krachtens een wet, decreet, Europese richtlijn of een andere internationale overeenkomst als gelijkwaardig wordt erkend.

Onverminderd de algemene toelatingsvoorwaarden wordt niemand toegelaten tot de bacheloropleidingen van de studiegebieden Audiovisuele en beeldende kunst en Muziek en podiumkunsten zonder geslaagd te zijn voor een artistieke toelatingsproef eigen aan deze opleidingen.

Voor de inschrijving in een bacheloropleiding in de studiegebieden Geneeskunde en Tandheelkunde geldt als bijkomende toelatingsvoorwaarde dat men moet slagen voor een toelatingsexamen.

Decretaal is vastgelegd dat de hogescholen en de universiteiten associaties vormen. Een associatie is een vzw waaraan hogescholen en universiteiten, sinds de herstructurering van het hoger onderwijs, bepaalde beslissingsbevoegdheden kunnen overdragen. Een associatie bestaat uit enerzijds één universiteit, die de bevoegdheid heeft tot het autonoom aanbieden van zowel bachelor- als masteropleidingen, en anderzijds ten minste één hogeschool. Geen enkele universiteit of hogeschool kan deel uitmaken van meer dan één associatie. .

De studieprogramma's en de curricula in het hoger onderwijs zijn flexibel. Naast voltijds studeren, kunnen studenten ook kiezen voor deeltijdse studietrajecten. Studenten kunnen kiezen voor modeltrajecten en meer geïndividualiseerde trajecten. Geïndividualiseerde trajecten zijn op maat van de individuele student. Voor studenten wordt het op die manier mogelijk een deel van de studies op eigen tempo te doorlopen.

De studieprogramma's worden niet in studiejaar georganiseerd maar in opleidingsonderdelen van ten minste 3 studiepunten. Een studiepunt komt overeen met ten minste 25 en ten hoogste 30 uren voorgeschreven onderwijs-, leer- en evaluatieactiviteiten, waarmee de studieomvang van elke opleiding of elk opleidingsonderdeel wordt uitgedrukt.

1.4 Levenslang leren

1.4.1 Deeltijds kunstonderwijs (DKO)

Het deeltijds kunstonderwijs is aanvullend onderwijs en richt zich zowel tot kinderen, jongeren als volwassenen. Deelnemers schrijven zich op vrijwillige basis in en betalen hiervoor inschrijvingsgeld. Het DKO beoogt de kunstzinnige vorming van kinderen en volwassenen. Het draagt op die manier bij tot hun persoonlijkheidsvorming. Leerlingen maken kennis met kunst in al zijn uitingsvormen. Ze leren om deze kritisch te benaderen en te beleven en ze kunnen deze kunstvormen ook zélf beoefenen. Dit gebeurt individueel of in groep (bv. in een orkest, een dansgroep of een toneelgezelschap). Het deeltijds kunstonderwijs bereidt sommige jongeren grondig voor op een professionele artistieke loopbaan in het hoger kunstonderwijs en de overgrote meerderheid op kunstbeoefening in de vrije tijd. Bovendien bevordert het de kwaliteit van het sociaal-cultureel leven in Vlaanderen.

In het deeltijds kunstonderwijs zijn er vier verschillende studierichtingen:

- beeldende kunst
- muziek
- woordkunst
- dans

Elke studierichting heeft een eigen structuur met graden en opties die wettelijk vastgelegd zijn.

Kinderen kunnen vanaf 6 jaar starten in de studierichting dans en beeldende kunst. Voor de studierichtingen muziek en woordkunst is de beginleeftijd 8 jaar.

Elke studierichting bestaat uit verschillende graden: een lagere graad, een middelbare graad en een hogere graad. Enkel in de studierichting beeldende kunst bestaat ook nog een specialisatiegraad. Bij het succesvol beëindigen van elke graad ontvangt de leerling een eindattest of getuigschrift dat aangeeft welk niveau hij bereikt heeft.

1.4.2 Volwassenenonderwijs

1.4.2.1 Structuur en organisatie

Het volwassenenonderwijs staat los van de initiële onderwijsloopbaan. Cursisten kunnen er een erkend diploma, getuigschrift of certificaat behalen. Volwassenen van minimum 18 jaar, en jongeren die aan de voltijdse leerplicht voldaan hebben, mogen zich inschrijven. Naargelang de gekozen opleiding kunnen er ook specifieke toelatingsvoorwaarden zijn.

Het volwassenenonderwijs is ingedeeld in:

- de basiseducatie;
- het secundair volwassenenonderwijs;
- het hoger beroepsonderwijs;
- de specifieke lerarenopleiding.

De **basiseducatie** situeert zich op het niveau van het lager onderwijs en de eerste graad van het voltijds secundair onderwijs, met uitzondering van de leergebieden alfabetisering Nederlands tweede taal, Nederlands tweede taal en talen die gerangschikt worden volgens het Europees referentiekader voor moderne vreemde talen.

Het **secundair volwassenenonderwijs** situeert zich op het niveau van de tweede en de derde graad van het voltijds secundair onderwijs, met uitzondering van de studiegebieden Nederlands tweede taal, talen richtgraad 1 en 2 en talen richtgraad 3 en 4 die gerangschikt worden volgens het Europees referentiekader voor moderne vreemde talen.

Het **hoger beroepsonderwijs** omvat beroepsgerichte opleidingen op niveau 5 van de Vlaamse kwalificatiestructuur. Voor meer informatie over hoger beroepsonderwijs: zie deel 1.3.1 van deze tekst.

De **specifieke lerarenopleiding** neemt binnen het onderwijsveld een eigen plaats in en is niet gekoppeld aan een onderwijsniveau.

De **centra voor basiseducatie** zijn pluralistische centra, opgericht onder de vorm van een vzw. De algemene vergadering bestaat voor minstens een kwart uit vertegenwoordigers van gemeenten, provincies, intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, OCMW's of districten.

Er is één centrum per werkingsgebied van een consortium volwassenenonderwijs. Dit geeft een totaal van 13 centra.

De **centra voor volwassenenonderwijs** zijn opgericht als vrij centrum of als officieel centrum. In de referentieperiode die in dit jaarboek opgenomen is, zijn er 109 centra voor volwassenenonderwijs. Ze bieden secundair volwassenenonderwijs en/of hoger beroepsonderwijs en/of specifieke lerarenopleidingen aan. Eén centrum voor volwassenenonderwijs organiseert ook de taalexamencommissies voor onderwijzend personeel.

De centra voor basiseducatie en centra voor volwassenenonderwijs werken regionaal samen in **13 consortia volwassenenonderwijs**. Deze regionale samenwerkingsverbanden hebben als opdracht het opleidingsaanbod van de centra voor basiseducatie en de centra voor volwassenenonderwijs te optimaliseren en op elkaar af te stemmen. Ze werken ook samen met andere publieke verstrekkers van opleidingen voor volwassenen. De consortia hebben verder de opdracht om de dienstverlening voor cursisten te verbeteren.

De **huizen van het Nederlands** bieden zelf geen volwassenenonderwijs aan maar werken nauw samen met actoren uit het volwassenenonderwijs. Alle centra voor basiseducatie; alle centra voor volwassenenonderwijs met een aanbod Nederlands tweede taal (NT2); de VDAB-centra; Syntra; universitaire talencentra; provinciale overheden; de Vlaamse Gemeenschapscommissie en de stedelijke overheden van Antwerpen en Gent zetelen als partners in de huizen van het Nederlands.

Er zijn acht huizen van het Nederlands: één voor elke Vlaamse provincie en telkens één voor de steden Antwerpen, Brussel en Gent. Het zijn vzw's met anderstalige volwassenen als doelgroep. Ze staan in voor de organisatie en coördinatie van de intake, testing en doorverwijzing van kandidaat-cursisten en cursisten NT2. Hiervoor brengen zij het aanbod NT2 in hun werkingsgebied in kaart en onderzoeken ze de noden van anderstaligen op zoek naar een opleiding NT2. De huizen van het Nederlands zijn net zo verspreid als de onthaalbureaus waarmee ze nauw samenwerken voor de inburgering van anderstalige nieuwkomers.

1.4.2.2 Aanbod

Het volwassenenonderwijs wordt **modulair** georganiseerd. De leerstof wordt onderverdeeld in een aantal modules. Het centrum is vrij om een module over een gedeelte van het jaar of over een heel jaar te spreiden. De modules kunnen dus op verschillende ogenblikken van het jaar starten en de cursist kan zelf het studiepakket samenstellen en de duur van de studie bepalen.

De modules kunnen georganiseerd worden in **contactonderwijs** of in **gecombineerd onderwijs**. Bij contactonderwijs worden alle lessen in het centrum gegeven. Bij gecombineerd onderwijs wordt een deel van de module in de klas gegeven en een deel van de module kan zelfstandig verwerkt worden, thuis of in een open leercentrum. In het hoger beroeps onderwijs worden ook nog **lineaire opleidingen** georganiseerd met één of meerdere leerjaren.

De opleidingen van de **basiseducatie** worden ingedeeld in volgende leergebieden:

- alfabetisering Nederlands tweede taal
- Nederlands tweede taal (NT2)
- Nederlands
- wiskunde
- maatschappijoriëntatie
- informatie- en communicatietechnologie (ICT)
- opstap talen Engels en Frans

De opleidingen van het **secundair volwassenenonderwijs** worden georganiseerd op het niveau van het voltijds secundair onderwijs, uitgezonderd de eerste graad, en zijn ingedeeld in volgende studiegebieden:

- algemene vorming
- auto
- bijzondere educatieve noden
- boekbinden
- bibliotheek-, archief- en documentatiekunde (experimenteel)
- bouw
- chemie
- decoratieve technieken
- diamantbewerking
- grafische technieken
- handel
- hout
- huishoudelijk onderwijs
- informatie- en communicatietechnologie (ICT)
- juwelen
- kant
- koeling en warmte
- land- en tuinbouw
- lederbewerking
- lichaamsverzorging
- maritieme opleidingen
- mechanica-elektriciteit
- mode
- muziekinstrumentenbouw
- Nederlands tweede taal (NT2)
- personenzorg
- smeden
- talen richtgraad 1 en 2
- talen richtgraad 3 en 4
- textiel
- toerisme
- voeding

Binnen het studiegebied 'algemene vorming' worden ook de opleidingen van het vroegere 'tweedekansonderwijs' aangeboden. Met deze opleidingen, al dan niet in combinatie met een bepaalde beroepsopleiding, kunnen volwassenen nog een diploma secundair onderwijs behalen. De centra voor volwassenenonderwijs richten zelf de examens in en reiken het diploma secundair onderwijs uit.

2. ORGANISATIE VAN HET ONDERWIJSSYSTEEM

2.1. Leerplicht voor alle kinderen van zes tot achttien jaar

In de Belgische grondwet staat dat elk kind recht heeft op onderwijs. Om dit leerrecht te garanderen, is er **leerplicht**. De leerplicht begint op 1 september van het jaar waarin een kind zes jaar wordt. Een leerling is voltijds leerplichtig tot vijftien of zestien jaar. Nadien geldt enkel nog de deeltijdse leerplicht. De meeste jongeren blijven echter voltijds secundair onderwijs volgen.

De leerplicht eindigt op de achttiende verjaardag of op 30 juni van het kalenderjaar waarin de jongere achttien wordt. Voor jongeren die vóór hun achttiende het diploma secundair onderwijs behalen, stopt de leerplicht op dat ogenblik. Alle scholen zijn in principe gemengd want een school mag geen leerlingen weigeren op basis van geslacht.

De leerplicht geldt voor alle kinderen die in België verblijven. Ook kinderen met een vreemde nationaliteit zijn leerplichtig. Vanaf de zestigste dag na hun registratie in de gemeente moeten zij ingeschreven zijn in een school en regelmatig de lessen volgen. Scholen mogen leerlingen zonder verblijfsvergunning niet weigeren. Leerlingen die met succes een opleiding voltooiën, krijgen een studiebewijs.

De leerplicht is in België niet gelijk aan schoolplicht. Kinderen moeten niet noodzakelijk naar school om te leren. Ouders kunnen kiezen voor **huisonderwijs** en moeten dit meedelen aan het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming. De overheid controleert namelijk of alle leerplichtige leerlingen effectief leren. Als dit niet zo is, kan een rechtbank ouders hiervoor straffen. In de praktijk kiezen weinig ouders voor huisonderwijs.

Om een helder kader te schetsen en de kwaliteit van het huisonderwijs te waarborgen is voor het schooljaar 2013-2014 de regelgeving aangepast op het vlak van terminologie, instapdatum, controle op het huisonderwijs en kwaliteitscontrole via de Vlaamse examencommissie.

De kwaliteit van het huisonderwijs wordt getoetst via een kwaliteitscontrole door de onderwijsinspectie. Sindsdien is er ook een verplichte deelname aan de examens van de Vlaamse examencommissie. Leerlingen die tweemaal niet slagen, moeten verplicht instappen in het regulier onderwijs.

Als specifieke maatregel voor zieke leerlingen kan tijdelijk of zelfs permanent onderwijs aan huis worden voorzien. Voor permanent onderwijs aan huis moet de provinciale **Commissie van Advies voor het Buitengewoon Onderwijs (CABO)** toelating geven. Het CABO kan ook beslissen tot vrijstelling van de leerplicht. Dit gebeurt enkel als het kind zo'n ernstige fysieke en/of psychische handicap heeft dat het onmogelijk onderwijs kan volgen.

2.2. Vrijheid van onderwijs

Vrijheid van onderwijs is een grondwettelijk recht in België. Elke natuurlijke persoon of rechtspersoon mag onderwijs organiseren en kan daarvoor scholen oprichten. De overheid mag niet preventief optreden tegen de oprichting van vrije scholen. Nog volgens de grondwet is de overheid verplicht neutraal onderwijs in te richten.

Het schoolbestuur is een sleutelbegrip voor de organisatie van het Vlaams onderwijs. Het schoolbestuur is verantwoordelijk voor één of meerdere scholen en is vergelijkbaar met een raad van bestuur in een bedrijf. Het schoolbestuur neemt de vorm aan van een overheid, een natuurlijke persoon of een rechtspersoon/rechtspersonen.

De schoolbesturen beschikken over een ruime autonomie. Ze kiezen vrij hun onderwijsmethoden en kunnen hun onderwijs op een bepaalde levensbeschouwing of pedagogische opvatting baseren. Ze mogen ook hun eigen leerplannen en lesroosters vastleggen en stellen zelf hun personeel aan. Maar voor erkenning of financiering door de overheid is die autonomie niet onbegrensd. Er bestaan namelijk een hele reeks erkennings- en financieringsvoorwaarden waaronder: het bereiken van de eindtermen, het moeten beschikken over genoeg didactisch materiaal en over bewoonbare gebouwen die moeten voldoen aan bepaalde veiligheidsvoorschriften en hygiënenormen, ...

De grondwet waarborgt ook de keuzevrijheid van de ouders. Ouders en kinderen moeten over een school naar keuze kunnen beschikken op een redelijke afstand van de woonplaats.

Er zijn drie onderwijsnetten:

- Het **GO! onderwijs** van de Vlaamse Gemeenschap is het officieel onderwijs dat door de openbare instelling 'het GO! onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap' georganiseerd wordt in opdracht van de Vlaamse Gemeenschap. Het GO! is door de grondwet verplicht tot neutraliteit. De religieuze, filosofische of ideologische overtuiging van de ouders en de leerlingen moet gerespecteerd worden.
- Het **officieel gesubsidieerd onderwijs** (OGO) omvat het gemeentelijk onderwijs (georganiseerd door de gemeentebesturen) en het provinciaal onderwijs (georganiseerd door de provinciebesturen). De schoolbesturen van dit onderwijs zijn verenigd in twee koepels: het Onderwijssecretariaat van de Steden en Gemeenten van de Vlaamse Gemeenschap (OVSG) en het Provinciaal Onderwijs Vlaanderen (POV).
- Het **vrij gesubsidieerd onderwijs** (VGO) wordt door een privépersoon of privé-organisatie ingericht. Het schoolbestuur is vaak een vereniging zonder winstoogmerk (vzw). Het vrij onderwijs bestaat hoofdzakelijk uit katholieke scholen. Zij zijn verenigd in de koepel Vlaams Secretariaat van het Katholiek Onderwijs (VSKO). Er zijn ook protestantse, joodse, orthodoxe, islamitische, ... scholen. Naast de confessionele scholen bestaan er scholen

die niet aan een godsdienst gebonden zijn. Voorbeelden zijn de methodescholen (op basis van de inzichten van Freinet, Montessori of Steiner) die specifieke pedagogische methodes toepassen.

Binnen een onderwijsnet kunnen schoolbesturen aansluiten bij een representatieve vereniging van schoolbesturen, ook **koepel** genoemd. Een koepel vertegenwoordigt het schoolbestuur ten aanzien van de overheid, maar doet ook aan dienstverlening voor de scholen, door bijvoorbeeld leerplannen en lesroosters op te stellen.

Een klein aantal scholen in Vlaanderen is niet erkend door de overheid. Dit zijn de **privéscholen**. Zij ontvangen geen geld van de overheid.

Het onderwijs dat voor en door de overheid wordt georganiseerd (het GO! en het gemeentelijk en provinciaal onderwijs), wordt **officieel onderwijs** genoemd. Erkend onderwijs uit privé-initiatief heet **vrij onderwijs**.

2.3 Centra voor leerlingenbegeleiding

Het centrum voor leerlingenbegeleiding of CLB is een dienst die door de overheid gefinancierd wordt indien het CLB behoort tot het GO! onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap. De overheid subsidieert de CLB's die behoren tot het gesubsidieerd vrij onderwijs en het gesubsidieerd officieel onderwijs. In Vlaanderen zijn er 72 centra, die elk tot één van de drie onderwijsnetten behoren. Een CLB kan netoverschrijdend werken en kan dus ook scholen begeleiden die tot een ander onderwijsnet behoren.

Leerlingen, ouders, leraren en schooldirecties kunnen op het CLB een beroep doen met een vraag naar begeleiding, informatie en advies.

De dienstverlening van het CLB is gratis en situeert zich binnen 4 domeinen:

- het leren en studeren
- de schoolloopbaan
- de preventieve gezondheidszorg
- de sociaal-emotionele ontwikkeling

Het CLB werkt multidisciplinair en werkt samen met andere externe diensten binnen hun netwerk: welzijns- en gezondheidsinstellingen. In een CLB werken artsen, maatschappelijk werkers, pedagogen, psychologen, psychologisch assistenten en verpleegkundigen. Afhankelijk van de plaatselijke behoeften en omstandigheden, werken er ook logopedisten, kinesisten, ... Elk teamlid heeft een aantal specifieke opdrachten, maar werkt steeds samen met de andere teamleden.

Het CLB-aanbod richt zich vooral op kinderen en jongeren die leerbedreigd zijn door hun sociale achtergrond en leefsituatie. Zo helpt de begeleiding door het CLB mee aan gelijke onderwijskansen voor alle jongeren.

Het CLB behandelt alle gegevens vertrouwelijk en werkt onafhankelijk van de school. Het CLB is ook de instantie die kinderen en jongeren doorverwijst naar het buitengewoon onderwijs als dat nodig zou zijn.

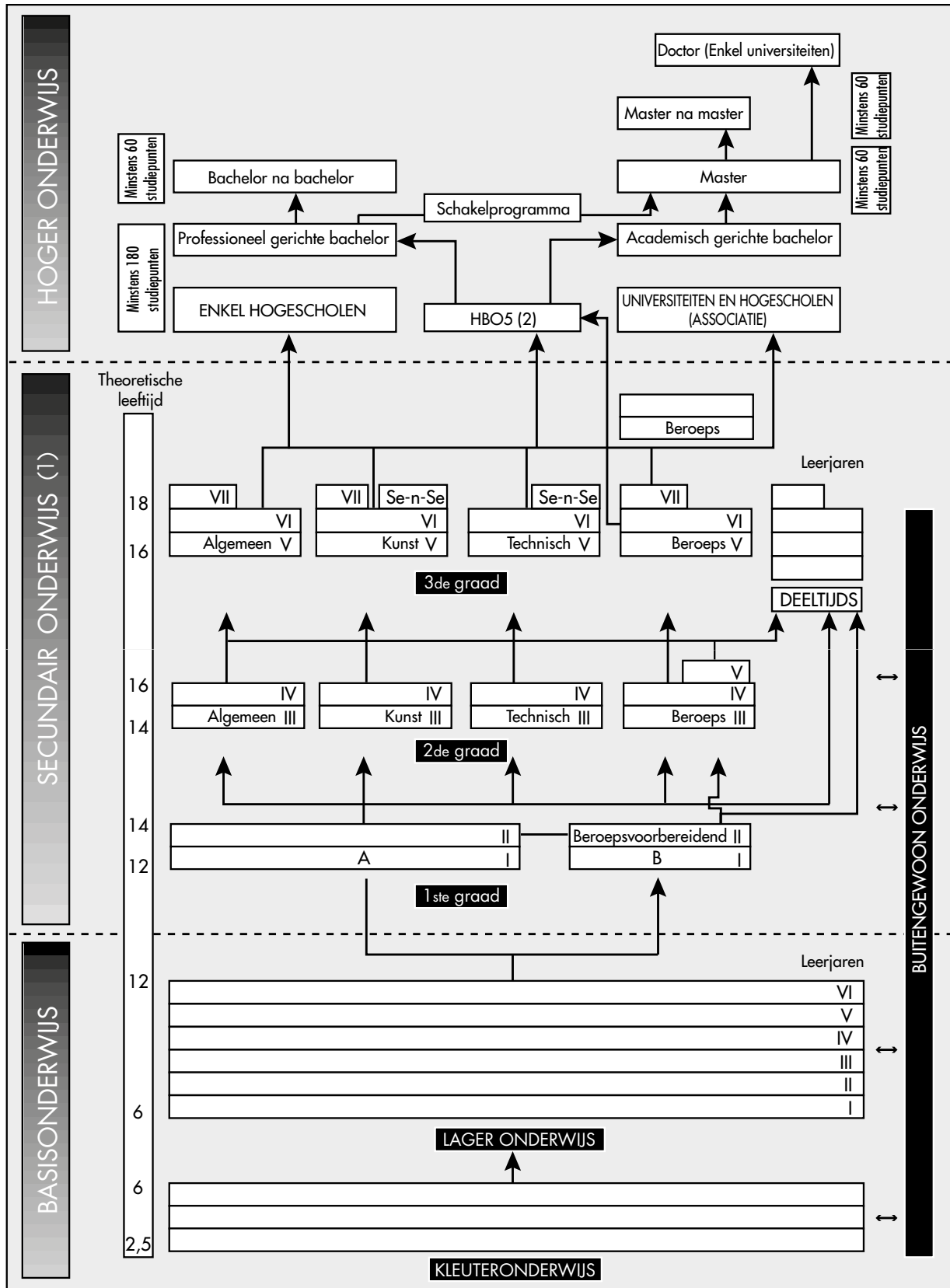
Het CLB heeft een draaischijffunctie waarbij jongeren die gespecialiseerde hulp nodig hebben worden doorverwezen naar een externe dienst binnen het netwerk. Het CLB vertaalt relevante informatie van externe diensten over een kind of jongere naar de school in functie van de begeleiding van de leerling op school en omgekeerd. Via integrale jeugdhulp worden de sectoren die als opdracht hebben kinderen en jongeren te begeleiden, samen gebracht om hun aanbod en werking op elkaar af te stemmen. De leerling staat steeds centraal en de begeleiding is gebaseerd op vertrouwen en dialoog. Een begeleiding start pas nadat een leerling of een ouder daartoe een vraag stelt. De school kan ook begeleiding vragen voor een leerling. Het centrum zal altijd de uitdrukkelijke toestemming vragen aan de ouders (voor een leerling jonger dan 12 jaar) of aan de leerling zélf (vanaf 12 jaar) bij vragen naar tussenkomst en begeleiding. Sommige vormen van begeleiding kunnen niet geweigerd worden door de leerling, ouders of school. Bij spijbelgedrag is begeleiding door een CLB verplicht.

Het CLB organiseert ook medische onderzoeken die in sommige leerjaren verplicht zijn. Wanneer er op school een besmettelijke ziekte circuleert, treft het CLB samen met de school maatregelen om verdere verspreiding te voorkomen. Ook hieraan moet verplicht meegewerkt worden. Het ingaan op het aanbod van vaccinaties is vrijblijvend.

De samenwerking tussen de school en het CLB is vastgelegd in een beleidsplan of -contract. Om de kwaliteit te waarborgen, werkt het CLB op basis van een kwaliteitshandboek en een kwaliteitsplan. Een onafhankelijke CLB-inspectie kijkt toe op de uitvoering hiervan.

Deze tekst is gebaseerd op de publicatie "Onderwijs in Vlaanderen, een brede kijk op het Vlaamse onderwijslandschap", editie 2008.

STRUCTUUR VAN HET VLAAMS ONDERWIJS SCHOOL- EN ACADEMIEJAAR 2013-2014

- (1) Het modulair onderwijs wordt niet in graden en leerjaren ingedeeld en is bijgevolg niet in het schema opgenomen.
- (2) De opleidingen hoger beroepsonderwijs (HBO5) kunnen ingericht worden door de centra voor volwassenenonderwijs maar ook door de hogescholen. HBO5 verpleegkunde wordt georganiseerd door instellingen van het voltijds secundair onderwijs. Het HBO5 behoort tot het hoger onderwijs.

TOELICHTING

1.1. Algemeen

De leerlingenaantallen die in dit statistisch jaarboek vermeld worden, hebben betrekking op alle ingeschreven leerlingen op 1 februari 2014 (m.a.w. inclusief vrije leerlingen, correct ingeschreven niet-regelmatige leerlingen,...). In het hoger onderwijs worden, tenzij anders vermeld, het aantal actieve inschrijvingen in een diplomacontract op 30 september 2014 weergegeven. Eén student kan meerdere inschrijvingen hebben in het hoger onderwijs.

In het volwassenenonderwijs wordt het aantal inschrijvingen in opleidingen gestart binnen de referentieperiode 1/4/2013-31/3/2014 geteld. In het deeltijds kunstonderwijs wordt het aantal inschrijvingen van financierbare leerlingen op 1 februari 2014 geteld. Dit aantal ligt hoger dan het aantal fysieke personen omdat een leerling voor meerdere studierichtingen ingeschreven kan zijn.

In tabellen die een opdeling naar provincie bevatten, wordt het Brussels Hoofdstedelijk Gewest apart beschouwd.

1.2. Buitengewoon onderwijs

De leerlingen in het buitengewoon onderwijs van het type 5 worden niet in de tabellen opgenomen. Deze leerlingen volgen, omwille van een langdurige ziekte, tijdelijk les in het buitengewoon onderwijs. Om dubbeltellingen te vermijden (leerlingen in een type 5-school mogen ook ingeschreven blijven in hun oorspronkelijke school), worden deze leerlingen niet in het cijfermateriaal van het buitengewoon onderwijs meegeteld.

De registratie op 1 februari geeft slechts een momentopname weer van het aantal leerlingen in het buitengewoon onderwijs van het type 5. Het leerlingenaantal fluctueert gedurende het hele jaar. Daarom is het meer aangewezen om voor het buitengewoon onderwijs van het type 5 de gemiddelde aanwezigheid op jaarbasis weer te geven. Deze wordt berekend voor de periode tussen 1 februari 2013 en 31 januari 2014 en wordt in voetnoot onder de tabellen van het buitengewoon onderwijs vermeld.

In de tabellen met het aantal scholen buitengewoon onderwijs worden de scholen die buitengewoon onderwijs van het type 5 aanbieden niet opgenomen. Naar analogie met de tabellen over het aantal leerlingen, wordt het aantal type 5-scholen hier in voetnoot vermeld.

1.3. Kleuteronderwijs

Voor het zevende jaar op rij is er een toename van de leerlingenpopulatie in het kleuteronderwijs. De toename is iets kleiner dan vorig schooljaar. Ten opzichte van het schooljaar 2012-2013 stijgt het aantal kleuters met +3.263 of +1,22%. Deze stijging is nagenoeg volledig terug te vinden in het gewoon kleuteronderwijs. In het buitengewoon kleuteronderwijs stijgt het aantal kleuters met 19, een toename met 0,94%.

	Gewoon kleuteronderwijs			Buitengewoon kleuteronderwijs			Totaal kleuteronderwijs		
00-01 t.o.v. 99-00	-6	of	-0,00%	-66	of	-3,74%	-72	of	-0,03%
01-02 t.o.v. 00-01	-1.063	of	-0,44%	-15	of	-0,88%	-1.078	of	-0,45%
02-03 t.o.v. 01-02	-1.401	of	-0,59%	+40	of	+2,37%	-1.361	of	-0,57%
03-04 t.o.v. 02-03	-1.466	of	-0,62%	-6	of	-0,35%	-1.472	of	-0,62%
04-05 t.o.v. 03-04	-1.779	of	-0,76%	+71	of	+4,13%	-1.708	of	-0,72%
05-06 t.o.v. 04-05	-463	of	-0,20%	+30	of	+1,68%	-433	of	-0,18%
06-07 t.o.v. 05-06	+635	of	+0,27%	+86	of	+4,72%	+721	of	+0,31%
07-08 t.o.v. 06-07	+4.186	of	+1,79%	+43	of	+2,25%	+4.229	of	+1,80%
08-09 t.o.v. 07-08	+5.952	of	+2,51%	+27	of	+1,38%	+5.979	of	+2,50%
09-10 t.o.v. 08-09	+6.909	of	+2,84%	-15	of	-0,76%	+6.894	of	+2,81%
10-11 t.o.v. 09-10	+7.033	of	+2,81%	+13	of	+0,82%	+7.046	of	+2,79%
11-12 t.o.v. 10-11	+5.179	of	+2,01%	+11	of	+0,56%	+5.190	of	+2,00%
12-13 t.o.v. 11-12	+3.350	of	+1,28%	+37	of	+1,86%	+3.387	of	+1,28%
13-14 t.o.v. 12-13	+3.244	of	+1,28%	+19	of	+0,94%	+3.263	of	+1,22%

1.4. Lager onderwijs

In het lager onderwijs was er vanaf het schooljaar 2001-2002 een voortdurende daling van het aantal leerlingen. In 2010-2011 was er voor het eerst weer een toename van het leerlingenaantal en sindsdien zet die toename zich steeds sterker door: in het schooljaar 2013-2014 was er een toename met 7.378 (+1,88%) leerlingen in het gewoon lager onderwijs. In het buitengewoon lager onderwijs doet zich de laatste twee jaar een kleine daling voor: in 2012-2013 met -85 (-0,30%) leerlingen, in 2013-2014 met -174 (-0,61%) leerlingen.

	Gewoon lager onderwijs			Buitengewoon lager onderwijs			Totaal lager onderwijs		
00-01 t.o.v. 99-00	+778	of	+0,19%	+485	of	+1,89%	+1.263	of	+0,29%
01-02 t.o.v. 00-01	-1.797	of	-0,44%	+582	of	+2,22%	-1.215	of	-0,28%
02-03 t.o.v. 01-02	-3.218	of	-0,79%	+107	of	+0,44%	-3.111	of	-0,72%
03-04 t.o.v. 02-03	-4.693	of	-1,16%	+51	of	+0,19%	-4.642	of	-1,08%
04-05 t.o.v. 03-04	-5.705	of	-1,43%	-184	of	-0,68%	-5.889	of	-1,38%
05-06 t.o.v. 04-05	-4.937	of	-1,25%	-15	of	-0,06%	-4.952	of	-1,18%
06-07 t.o.v. 05-06	-1.816	of	-0,47%	+41	of	+0,15%	-1.775	of	-0,43%
07-08 t.o.v. 06-07	-2.600	of	-0,67%	+346	of	+1,29%	-2.254	of	-0,54%
08-09 t.o.v. 07-08	-2.675	of	-0,70%	+403	of	+1,48%	-2.272	of	-0,55%
09-10 t.o.v. 08-09	-1.685	of	-0,44%	+162	of	+0,59%	-1.523	of	-0,37%
10-11 t.o.v. 09-10	+1.786	of	+0,47%	+520	of	+1,88%	+2.306	of	+0,57%
11-12 t.o.v. 10-11	+4.713	of	+1,23%	+341	of	+1,21%	+5.054	of	+1,23%
12-13 t.o.v. 11-12	+5.655	of	+1,46%	-85	of	-0,30%	+5.570	of	+1,34%
13-14 t.o.v. 12-13	+7.378	of	+1,88%	-174	of	-0,61%	+7.204	of	+1,71%

1.5. Secundair onderwijs met volledig leerplan

In het voltijds gewoon secundair onderwijs stegen de leerlingenaantallen tussen de schooljaren 2001-2002 en 2005-2006. Vanaf het schooljaar 2006-2007 tot heden nemen we een dalende trend waar. In het schooljaar 2013-2014 daalde de populatie met -1.348 (-0,32%).

In het buitengewoon secundair onderwijs is het aantal leerlingen sinds 2001-2002 continu gestegen. In 2013-2014 bedraagt de toename +318 (+1,58%) leerlingen.

	Voltijds gewoon secundair onderwijs			Buitengewoon secundair onderwijs			Totaal secundair onderwijs		
00-01 t.o.v. 99-00	-1.910	of	-0,46%	-11	of	-0,07%	-1.921	of	-0,45%
01-02 t.o.v. 00-01	+736	of	+0,18%	+321	of	+2,04%	+1.057	of	+0,25%
02-03 t.o.v. 01-02	+5.300	of	+1,28%	+318	of	+1,98%	+5.618	of	+1,31%
03-04 t.o.v. 02-03	+8.543	of	+2,04%	+390	of	+2,38%	+8.933	of	+2,05%
04-05 t.o.v. 03-04	+7.126	of	+1,67%	+601	of	+3,58%	+7.727	of	+1,74%
05-06 t.o.v. 04-05	+4.502	of	+1,03%	+408	of	+2,35%	+4.910	of	+1,09%
06-07 t.o.v. 05-06	-212	of	-0,05%	+388	of	+2,18%	+176	of	+0,04%
07-08 t.o.v. 06-07	-1.023	of	-0,23%	+74	of	+0,41%	-949	of	-0,21%
08-09 t.o.v. 07-08	-2.169	of	-0,49%	+285	of	+1,56%	-1.884	of	-0,41%
09-10 t.o.v. 08-09	-6.401	of	-1,47%	+467	of	+2,52%	-5.934	of	-1,31%
10-11 t.o.v. 09-10	-4.925	of	-1,15%	+472	of	+2,48%	-4.453	of	-0,99%
11-12 t.o.v. 10-11	-4.135	of	-0,97%	+348	of	+1,79%	-3.787	of	-0,85%
12-13 t.o.v. 11-12	-1.868	of	-0,44%	+342	of	+1,72%	-1;526	of	-0,35%
13-14 t.o.v. 12-13	-1.348	of	-0,32%	+318	of	+1,58%	-1;030	of	-0,23%

Tijdens het schooljaar 2013-2014 telde het onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers 2.333 leerlingen.

Op 1 september 2010 werd het hoger beroepsonderwijs (HBO5) ingevoerd in het Vlaams onderwijsbestel. De opleiding verpleegkunde die vroeger behoorde tot de vierde graad van het beroepssecundair onderwijs, ging vanaf die datum over naar het hoger beroepsonderwijs (HBO5 verpleegkunde). Het hoger beroepsonderwijs behoort tot het niveau hoger onderwijs. Dit verklaart de opvallende daling in de cijfers van het gewoon secundair onderwijs in het schooljaar 2009-2010. Op 1 februari 2014 werden er 7.383 cursisten geteld in HBO5 verpleegkunde.

1.6. Hoger onderwijs

Sinds het academiejaar 2008-2009 worden de data van het hoger onderwijs geregistreerd in de Databank Hoger Onderwijs (DHO). Deze databank is er gekomen naar aanleiding van het Financieringsdecreet. In DHO worden de data verzameld per inschrijving, terwijl dit voordien per student gebeurde. In dit jaarboek worden de cijfers dan ook per inschrijving weergegeven. Eén student kan meerdere inschrijvingen hebben in het hoger onderwijs. Het aantal inschrijvingen is dus niet gelijk aan het aantal studenten. In de tabellen hieronder wordt wel per student gerapporteerd om de vergelijking met vroegere academiejaren mogelijk te maken.

In het hoger onderwijs kunnen studenten zich gedurende het volledige academiejaar in- en uitschrijven. De cijfers van 30 september, na afloop van het academiejaar, geven een realistisch beeld van de studentenpopulatie. In deze editie zijn de inschrijvingen opgenomen die nog actief waren op 30 september 2014. Inschrijvingen waarvoor werd uitgeschreven vòòr deze datum, worden niet vermeld in de tabellen (behalve op de pagina's 190, 193 en 231: daar worden de uitschrijvingen éénmalig vermeld).

In het academiejaar 2013-2014 is het hoger onderwijs in Vlaanderen grondig hervormd. De hogescholen hebben hun academische bachelor- en masteropleidingen, met uitzondering van de kunstopleidingen en de academische opleidingen van de Hogere Zeevaartschool, overgedragen aan de universiteiten. Dit verklaart de sprong in de data-reeksen die hieronder weergegeven worden.

In het academiejaar 2013-2014 steeg de totale studentenpopulatie in de basisopleidingen met +2,04% ten opzichte van het academiejaar 2012-2013.

Hoger onderwijs

00-01 t.o.v. 99-00	+100	of	+0,06%
01-02 t.o.v. 00-01	+656	of	+0,42%
02-03 t.o.v. 01-02	+468	of	+0,30%
03-04 t.o.v. 02-03	+517	of	+0,33%
04-05 t.o.v. 03-04	+1.173	of	+0,75%
05-06 t.o.v. 04-05	+3.349	of	+2,12%
06-07 t.o.v. 05-06	+1.804	of	+1,12%
07-08 t.o.v. 06-07	+5.203	of	+3,19%
08-09 t.o.v. 07-08	+7.230	of	+4,29%
09-10 t.o.v. 08-09	+10.068	of	+5,73%
10-11 t.o.v. 09-10	+9.812	of	+5,28%
11-12 t.o.v. 10-11	+6.835	of	+3,49%
12-13 t.o.v. 11-12	+5.098	of	+2,52%
13-14 t.o.v. 12-13	+4.233	of	+2,04%

Hogescholenonderwijs

00-01 t.o.v. 99-00	+722	of	+0,73%
01-02 t.o.v. 00-01	+81	of	+0,08%
02-03 t.o.v. 01-02	+322	of	+0,32%
03-04 t.o.v. 02-03	+517	of	+0,52%
04-05 t.o.v. 03-04	+1.007	of	+1,01%
05-06 t.o.v. 04-05	+1.182	of	+1,17%
06-07 t.o.v. 05-06	+110	of	+0,11%
07-08 t.o.v. 06-07	+1.697	of	+1,66%
08-09 t.o.v. 07-08	+3.158	of	+3,03%
09-10 t.o.v. 08-09	+6.842	of	+6,37%
10-11 t.o.v. 09-10	+6.665	of	+5,84%
11-12 t.o.v. 10-11	+4.747	of	+3,93%
12-13 t.o.v. 11-12	+3.554	of	+2,83%
13-14 t.o.v. 12-13	-18.370	of	-14,22%

Universitair onderwijs

00-01 t.o.v. 99-00	-622	of	-1,10%
01-02 t.o.v. 00-01	+575	of	+1,02%
02-03 t.o.v. 01-02	+146	of	+0,26%
03-04 t.o.v. 02-03	0	of	0,00%
04-05 t.o.v. 03-04	+166	of	+0,29%
05-06 t.o.v. 04-05	+2.167	of	+3,80%
06-07 t.o.v. 05-06	+1.694	of	+2,86%
07-08 t.o.v. 06-07	+3.506	of	+5,76%
08-09 t.o.v. 07-08	+4.229	of	+6,57%
09-10 t.o.v. 08-09	+3.754	of	+5,47%
10-11 t.o.v. 09-10	+2.708	of	+3,74%
11-12 t.o.v. 10-11	+2.072	of	+2,76%
12-13 t.o.v. 11-12	+1.582	of	+2,05%
13-14 t.o.v. 12-13	+22.607	of	+28,72%

Vanaf 2008-2009 is in de tabellen hierboven de som van de aangroei van de studentenpopulatie aan de hogescholen en de universiteiten niet gelijk aan de totale aangroei in het hoger onderwijs. Een student die zowel aan een hogeschool als een universiteit ingeschreven is, wordt zowel bij de hogescholen als bij de universiteiten geteld, terwijl het slechts om één student gaat.

1.7. Volwassenenonderwijs en basiseducatie

Door de invoering van het Decreet Volwassenenonderwijs werd de structuur van het volwassenenonderwijs grondig gewijzigd. Vergelijkingen met gegevens die vóór het decreet gepubliceerd werden, zijn niet meer mogelijk. Daarom kan slechts voor enkele referentieperiodes een evolutie weergegeven worden.

Het secundair volwassenenonderwijs kent de voorbije vier referentieperiodes een stijging van het aantal cursisten, maar die toename wordt steeds kleiner. Bij het hoger beroepsonderwijs van het volwassenenonderwijs zien we soms een stijging en soms een daling van het aantal cursisten maar over het algemeen blijven de schommelingen beperkt. Voor de specifieke lerarenopleiding van het volwassenenonderwijs zien we jaar na jaar een bescheiden toename van het aantal cursisten.

Volwassenenonderwijs

Secundair volwassenenonderwijs				
1/4/2010 - 31/3/2011 t.o.v. 1/4/2009 - 31/3/2010	+10.664	of	+3,51%	
1/4/2011 - 31/3/2012 t.o.v. 1/4/2010 - 31/3/2011	+8.168	of	+2,60%	
1/4/2012 - 31/3/2013 t.o.v. 1/4/2011 - 31/3/2012	+5.343	of	+1,66%	
1/4/2013 - 31/3/2014 t.o.v. 1/4/2012 - 31/3/2013	+3.184	of	+0,97%	

Hoger beroepsonderwijs van het volwassenenonderwijs				
1/4/2010 - 31/3/2011 t.o.v. 1/4/2009 - 31/3/2010	-438	of	-2,41%	
1/4/2011 - 31/3/2012 t.o.v. 1/4/2010 - 31/3/2011	+478	of	+2,69%	
1/4/2012 - 31/3/2013 t.o.v. 1/4/2011 - 31/3/2012	-322	of	-1,77%	
1/4/2013 - 31/3/2014 t.o.v. 1/4/2012 - 31/3/2013	+76	of	+0,42%	

Specifieke lerarenopleiding van het volwassenenonderwijs				
1/4/2010 - 31/3/2011 t.o.v. 1/4/2009 - 31/3/2010	+783	of	+9,42%	
1/4/2011 - 31/3/2012 t.o.v. 1/4/2010 - 31/3/2011	+102	of	+1,12%	
1/4/2012 - 31/3/2013 t.o.v. 1/4/2011 - 31/3/2012	+106	of	+1,15%	
1/4/2013 - 31/3/2014 t.o.v. 1/4/2012 - 31/3/2013	+120	of	+1,29%	

Basiseducatie

In de referentieperiode 1/4/2013-31/3/2014 was er een forse toename van het aantal cursisten in de basiseducatie: +2.081 of +4,55%.

Basiseducatie				
1/4/2011 - 31/3/2012 t.o.v. 1/4/2010 - 31/3/2011	-626	of	-1,36%	
1/4/2012 - 31/3/2013 t.o.v. 1/4/2011 - 31/3/2012	+497	of	+1,10%	
1/4/2013 - 31/3/2014 t.o.v. 1/4/2012 - 31/3/2013	+2.081	of	+4,55%	

1.8. Deeltijds kunstonderwijs

In het deeltijds kunstonderwijs was er, met uitzondering van het schooljaar 2008-2009, in alle beschouwde schooljaren een toename van het aantal financierbare leerlingen. In 2013-2014 was er een stijging met +1.149 of +0,66%.

00-01 t.o.v. 99-00	+1.463	of	+1,05%	
01-02 t.o.v. 00-01	+4.658	of	+3,30%	
02-03 t.o.v. 01-02	+4.113	of	+2,82%	
03-04 t.o.v. 02-03	+3.830	of	+2,56%	
04-05 t.o.v. 03-04	+4.161	of	+2,71%	
05-06 t.o.v. 04-05	+4.411	of	+2,80%	
06-07 t.o.v. 05-06	+3.034	of	+1,87%	
07-08 t.o.v. 06-07	+2.909	of	+1,76%	
08-09 t.o.v. 07-08	-419	of	-0,25%	
09-10 t.o.v. 08-09	+2.690	of	+1,60%	
10-11 t.o.v. 09-10	+1.326	of	+0,78%	
11-12 t.o.v. 10-11	+1.823	of	+1,06%	
12-13 t.o.v. 11-12	+616	of	+0,36%	
13-14 t.o.v. 12-13	+1.149	of	+0,66%	

